Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla

Euroopan unionin osarahoittama

UUDISTUVA VAMMAISTYÖ

DIAK

Diakonissa-laitos

STEP -KOULUTUS

SUOMEN DIAKONIA-OPISTO

Tukena

Ennakoiva toiminta ja tilannearviointi

Oili Sauna-aho

FT, neuropsykologian erikoispsykologi, TOHJ

Euroopan unionin osarahoittama

Tunne asiakkaasi

- Tutustu asiakkaaseen ja hänestä oleviin lääkärin, psykologin ja muiden erityistyöntekijöiden tutkimuksiin ja diagnooseihin sekä aiempiin tietoihin hänen toiminnastaan.
  - Miten hän liikkuu, on vuorovaikutuksessa, puhuu ja ymmärtää puhetta?
  - Miten hän selviytyy arjen asioista? (syöminen, pukeminen, wc-käynnit, peseytyminen, nukkuminen, ruuan laitto, pyykinpesu)
  - Mikä häntä motivoi? Mielenkiinnon kohteet, harrastukset, yksin vai yhdessä tekeminen? (kenen kanssa?)

Tunne asiakkaasi

- Mitä haasteita hänellä on? Ja missä tilanteessa?
  - Keskittyminen, toiminnan ohjaaminen (aloittaminen, vaiheesta toiseen siirtyminen ja lopettaminen)
  - Muutoksiin suhtautuminen esim. uudet asiat ja tilanteet
  - Tunteiden ja käyttäytymisen säätely
  - Yksin, ohjaajan tai vertaisten kanssa toiminen
  - Mitkä asiat voivat aiheuttaa haastavia tilanteita? Mistä sen huomaa?
  - Osaako pyytää apua ja millä tavoin?

Pohdintatehtävä

- Käyttäytyykö työkaverisi, esimiehesi, naapurisi, julkkis joskus mielestäni lapsellisesti?

- Oletko ollut tilanteessa, jossa olet itse käyttäytynyt lapsellisesti?

Emotionaaliset tarpeet, emotionaalinen kehitys ja kehitysvamma

- Meillä kaikilla on samat emotionaaliset perustarpeet.
- Niiden merkitys eri kehityksen vaiheissa ja eri tilanteissa voi vaihdella
- Emotionaaliset perustarpeet määrittävät, mikä on meille tärkeää.
- Uhkaavassa tilanteessa turvallisuuden tarve korostuu.
- Nälkäisenä tai kylmissään fysiologiset tarpeet korostuvat.
- Emotionaalisessa kehityksen eri vaiheissa tietyt perustarpeet korostuvat.
- Kehitysvammaisuuden aste vaikuttaa siihen, mihin kehitysvaiheeseen henkilö v edetä emotionaalisessa kehityksessä (Anton Došen, Tanja Sappok ym.)

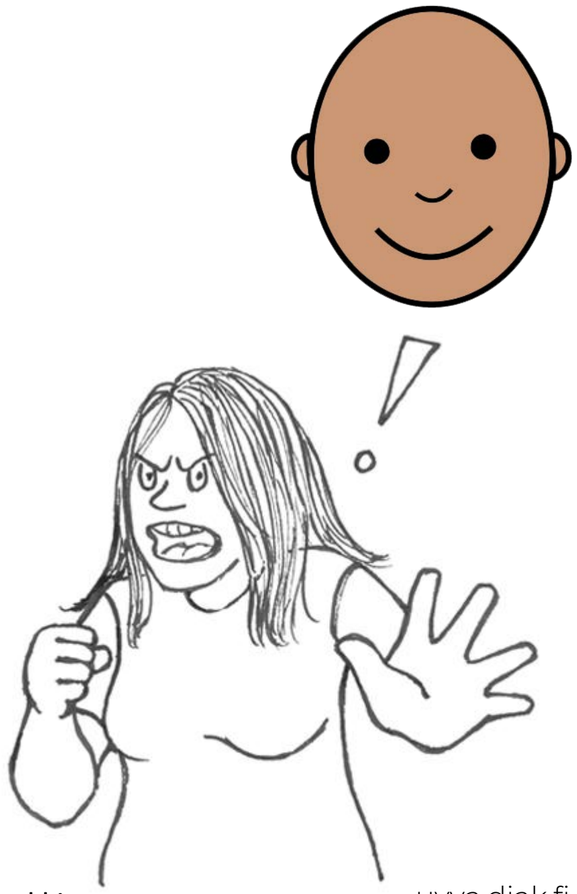

Euroopan unionin osarahoittama

Oili Sauna-aho

Kuvat: Papunetin kuvapankki

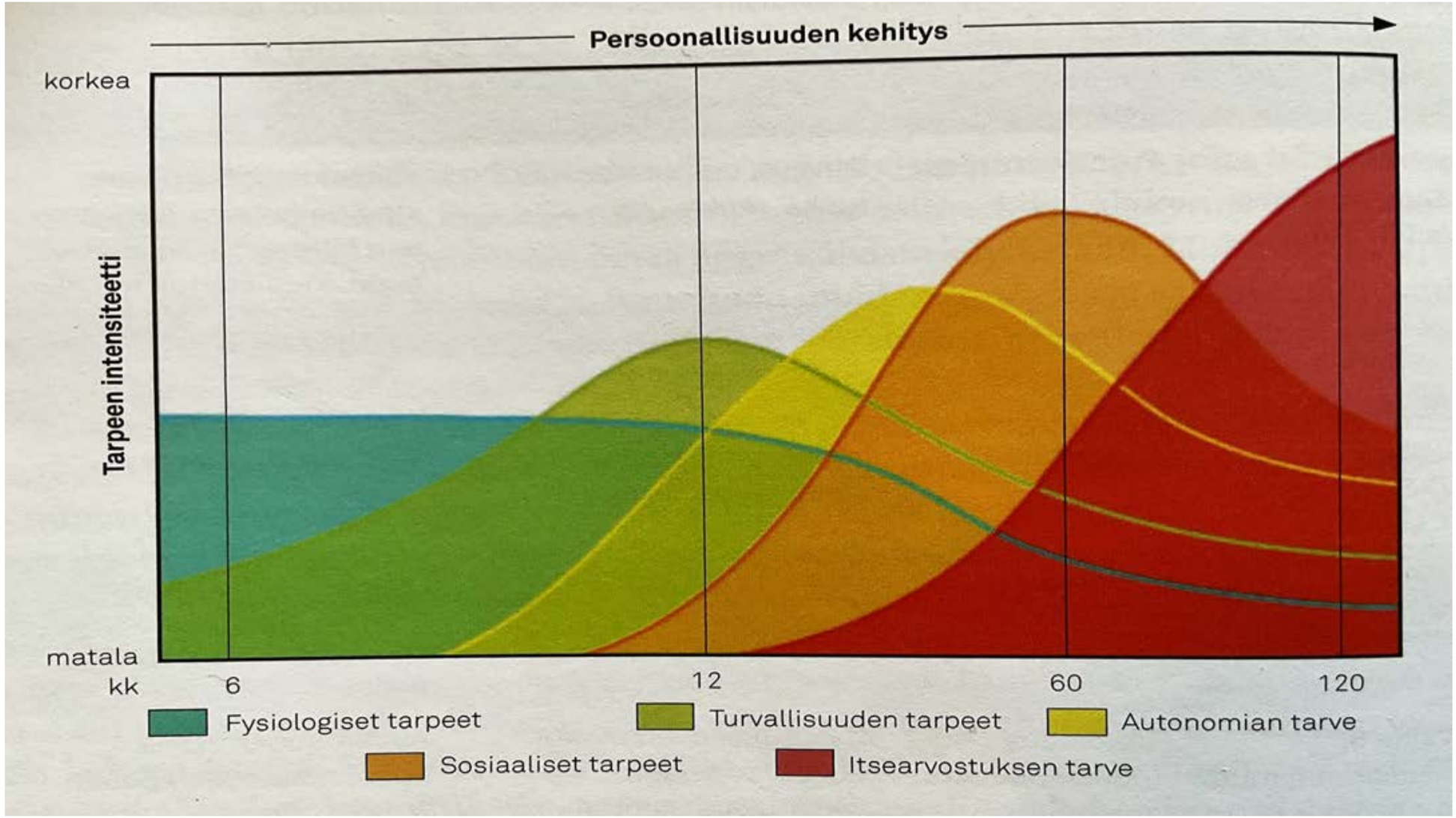

Emotionaaliset perustarpeet (Kirjasta Emotionaaliset tarpeet ja kehitysvammaisuus, Sappok et. al., 2023)

Euroopan unionin osarahoittama

Emotionaalisen kehityksen vaiheet 0-12 v. (Došen ja Sappok)

- Emotionaalinen kehitys etenee normaalin kehityskulun mukaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa
- Kehitysvaiheet kuvaavat keskeisiä piirteitä tietyssä iässä
- Tärkeää mallissa on **dynaamisuus** – henkilön toimintakyky voi liikkua eri kehitysvaiheiden välillä (esim. psyykkinen sairastuminen, traumat, ympäristön tuki)

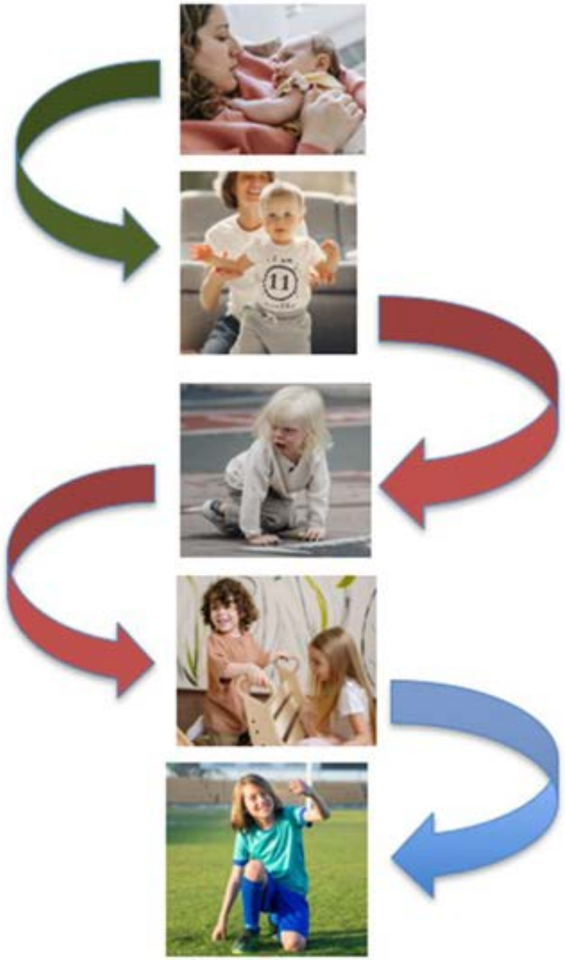

1. **Sopeutuminen (0-6 kk)**
2. **Sosiaalistuminen (7-18 kk)**
3. **Yksilöllistyminen (19-36 kk)**
4. **Minä-tietoisuus (4-7 v)**
5. **Realistinen minä (8-12 v)**

Euroopan unionin osarahoittama

Emotionaalinen kehitysvaihe 1
Sopeutuminen

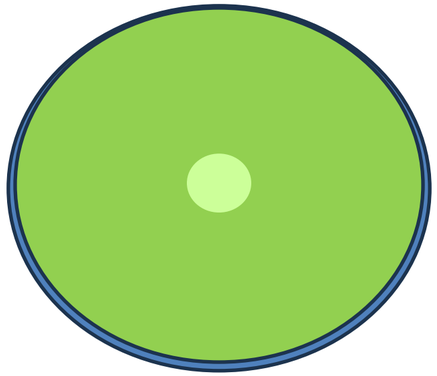

- Tarvitsee lähes koko ajan tärkeän/turvallisen henkilön läsnäoloa, hoitoa ja jäsentämistä
- Ei pysty hallitsemaan itse omia tunnetilojaan, käyttäytymistään eikä osaa selittää niitä
- Tunteet näkyvät kokonaisvaltaisina ja voivat vaihtua nopeasti - kiihtymys ja rentous
- Ohjaus on pitkälti fyysistä ohjausta (kädestä pitäen)
- ei pysty muistamaan ohjeita tai sääntöjä eikä ymmärrä niiden merkitystä
- Fyysinen läheisyys ja aistimukset tärkeitä
- Uusiin asioihin tarvitsee totuttelua ja harjaannusta
- Aggressiivisuus kohdistuu itseen tai lähelllä olevaan henkilöön – ei tahallista eikä ilkeyttä

Tavanomaisessa kehityksessä vaihe on noin 0-6 kk iässä

Elämä on tässä ja nyt – huolehdi perustarpeista

Emotionaalinen kehitysvaihe 2
Sosiaalisuuden 1. vaihe

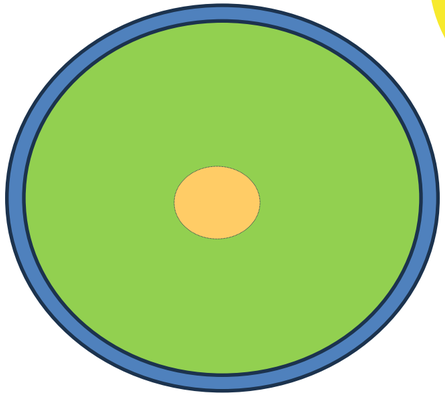

- Ole lähellä ja saavutettavissa, älä jätä pitkäksi aikaa yksin
- Struktuuri ja ennustettavuus tärkeää, mutta tärkeintä on ohjaavan henkilön ennustettavuus ja luotettavuus
- Turvallinen henkilö (kiintymyshahmo) edustaa turvallisuutta ja sääntöjä – pystyy toimimaan ohjatusti niiden mukaan
- Kiinnostuu muista ja ympäristöstä, mutta toimii hyvin suoraviivaisesti muista välittämättä
- Tunteiden ja käyttäytymisen säätely tapahtuu turvallisen henkilön kanssa - palkkiot ja rangaistukset eivät auta
- Toiminnassa aikaan saaminen keskeistä – ei lopputulos
- Yhdessä tekeminen tärkeän henkilön kanssa (yksin tekeminen hetken aikaa)

Tavanomaisessa kehityksessä n. 6 – 18 kk iässä

Ole saavutettavissa

Euroopan unionin osarahoittama

Aku 17 vuotta

- Akulla on autismi ja keskivaikea/vaikea älyllinen kehitysvammaisuus , hyvin omaehtoinen ja lyhytjännitteinen
- Käyttäytymisongelmia ollut koko iän ja siirtynyt reilut vuosi sitten asumaan asumisyksikköön
- Älypuhelimella osaa vastata puhelimeen ja katsoa videoita, kuunnella musiikkia, pyöräillä ja motorisesti muutenkin taitava
- Ymmärtää tilannesidonnaista puhetta ja hyötyy kuvien käytöstä, fraasipuhetta
- Ei voi juuri jättää yksin – on koko ajan liikkeessä ja tekemässä: rikkoo tavaroita; saattaa pitkiäkin aikoja avata ja sulkea vesihanaa – välillä vaipuu pois kontaktista; reagoi ympäristön levottomuuteen.

Aku 17 vuotta

- Pehmolelut tärkeitä.
- Vanhempiaan ikävöi (puhelin), mikä voi johtaa myös aggressiivisuuteen
- Pelkää sairaanhoidollisia toimenpiteitä, korkeita paikkoja, mutta vaarantaju vaihteleva
- Ei kiinnostunut vertaisista, tunnistaa omat hoitajat ja on mieluummin heidän kanssaan
- Tunteet (ilo, ärtymys, viha, paha olo) näkyvät käyttäytymisessä esim. pahaa oloa ilmaisee itseään vahingoittamalla, samoin aggressiivisuus – voi kohdistua myös toisiin – ei pysty itse hallitsemaan, joskus huomion kääntäminen auttaa
- Muistaa sääntöjä ja noudattaa niitä, testaa uusia työntekijöitä

Euroopan unionin osarahoittama

Emotionaalinen kehitysvaihe 3
Autonomia

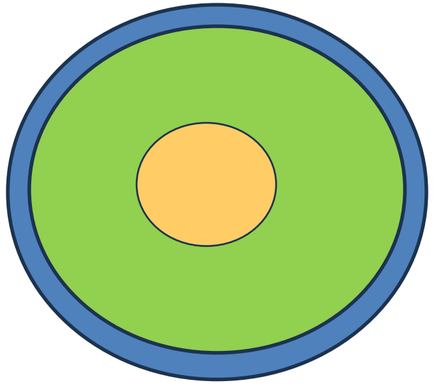

- **Minä** muodostuu (oma tahto, ajatukset, itse tekeminen)

  – taistelut väistämättömiä, ajattelu minäkeskeistä
- Vähitellen ohjaus muuttuu ohjaavammaksi ja tasavertaisempaan suuntaan
- Pystyy jossain määrin säätelemään tunteitaan ja käyttäytymistään
- Toiminta vertaisten kanssa kiinnostaa, helposti riitoja – ei pysty ymmärtämään asioita toisten näkökulmasta (”ovi löi”)
- Toiminnassa jo tavoitteellisuutta, mutta lyhytjänteistä. Muistaa sääntöjä, mutta noudattaminen ja muistaminen ei aina onnistu.
- Sosiaalinen palkitseminen ja sopimukset - ei tunne vielä syyllisyyttä
- Aggressiivisuus kohdistuu yleensä tärkeään henkilöön

Tavanomaisessa kehityksessä n. 18kk-3 v

Leiki kanssani!

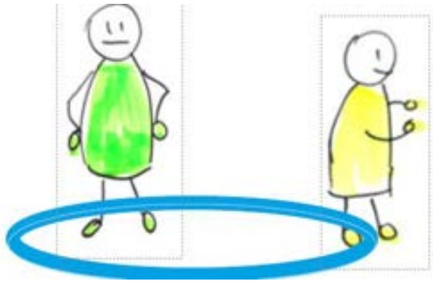

Euroopan unionin osarahoittama

Oili Sauna-aho

Emotionaalinen kehitysvaihe 4
Minätietoisuus

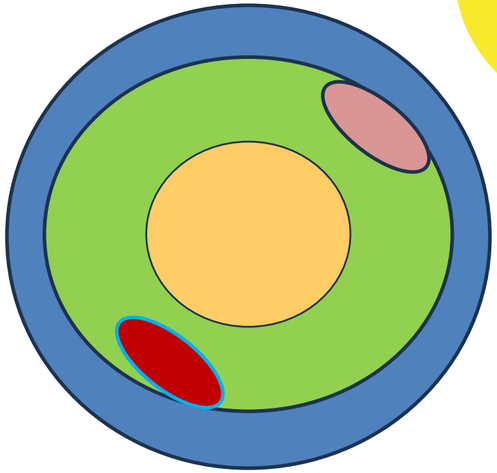

- Käsitys itsestä on vielä usein epärealistinen, idolit ja esikuvat tärkeitä
- Osaa asettua vähitellen toisten asemaan ja sosiaaliset taidot kehittyvät

  – ystävyyssuhteet alkavat onnistua
- Pystyy tuntemaan sosiaalisia tunteita (häpeä ym.) ja ne vaikuttavat käyttäytymiseen ja tunneilmaisuun
- Selviytyy tutussa ympäristössä jo ilman turvallista henkilöä lyhyitä aikoja – osaa pyytää apua
- Pystyy noudattamaan sääntöjä, mutta vaatii oikeudenmukaisuutta ja perusteita
- Toiminta on tavoitteellista
- Aggressiivisuus kohdistuu sen aiheuttajaan, riitatilanteissa tarvitaan usein turvallista henkilöä mukaan

Tavanomaisessa kehityksessä n. 3-7 v. iässä

Olethan minusta ylpeä ja luotat minuun

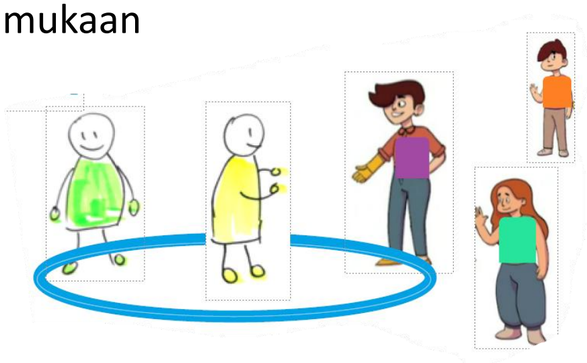

Euroopan unionin osarahoittama

Oili Sauna-aho

Emotionaalinen kehitysvaihe 5
Realistinen minä

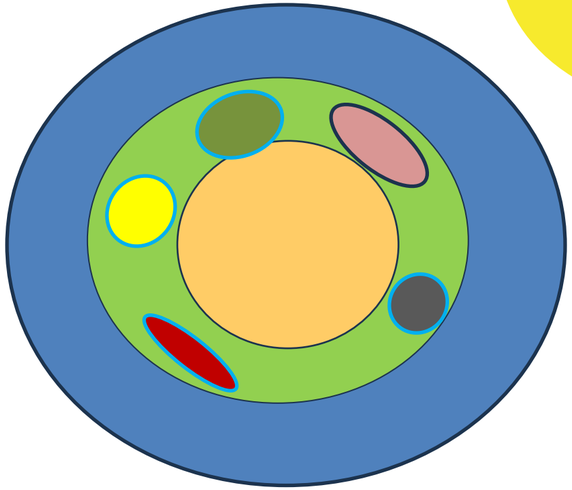

- Oma käsitys minästä tulee yhä realistisemmaksi – missä olen hyvä, missä tarvitsen apua
- Pystyy säätelemään pitkälti itse käyttäytymistään ja tunneilmaisuja, tuntee empatiaa
- Pystyy keskustelemaan ja pohtimaan ja noudattamaan sääntöjä

  – myös yhteiskunnan sääntöjä ja lakeja
- Yhteistyö ja tavoitteiden saavuttaminen vertaisten kanssa on tärkeää, ystävyyssuhteet syvenevät
- Pystyy tavoitteiden asettamiseen ja työskentelemään niitä kohti - Pystyy terapeuttiseen

  työskentelyyn ja hakee tukea myös vertaisiltaan
- Turvallinen henkilö taustalla ja antaa tarvittaessa tukea ja apua

Tavanomaisessa kehityksessä n. 7-12 v. iässä

Tunnista taitoni

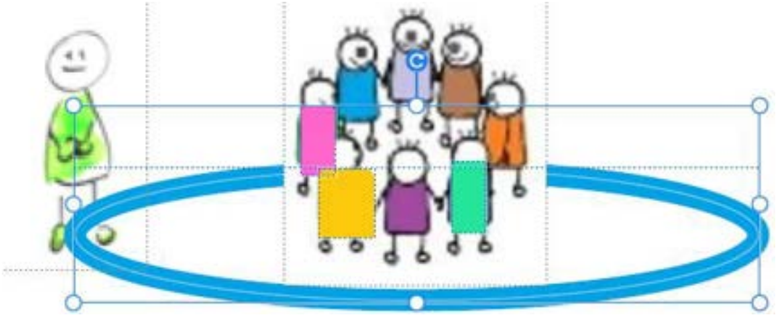

Euroopan unionin osarahoittama

Emotionaalinen toimintakyky ja kehitysvammaisuus

- Jos henkilön kehitysvamma on
  - syvä kehitysvamma – emotionaalinen toimintakyky vaiheissa 1 ja osittain 2
  - keskivaikea – voi toimia vaiheessa 4 tai osittain 5
  - Lievä – vaihe 5
- Muut neuropsykiatriset häiriöt (ADHD, autismin kirjo jne.) tai traumaattiset kokemukset voivat hidastaa/pysäyttää emotionaalisen kehityksen, vaikka kognitiivinen kehitys ei pysähtyisi – ristiriita emotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen välillä

Euroopan unionin osarahoittama

Esimerkki 1. Sama käyttäytyminen – eri

Havaittava käyttäytyminen	Tommi on uimahallissa. Tunnin polskuttelun ja hauskanpidon jälkeen ohjaaja sanoo: "Nyt riittää. Tulehan pois vedestä, niin lähdetään kotiin." Ohjaaja ui reunalle ja nousee ylös altaasta. Tommi suuttuu, alkaa huutaa ja räiskiä vettä. Hän ei tule pois altaasta.	
Motivaatiot	Uiminen ja uimahallin monet ärsykkeet vaativat Tommilta paljon. Ohjaajan läheisyys on hyvin tärkeää varsinkin siinä vaiheessa, kun toimintaa on kestänyt jo jonkin aikaa. Kun Tommilta yhtäkkiä vaaditaan jotain, se aiheuttaa liian suurta jännitettä. Hän ei ymmärrä, mitä tapahtuu, ja kaipaa kiinnekohtaa	Tommi ei halua menettää kontrollia ja haluaa saada oman tahtonsa läpi: Tommi tahtoo päättää itse, milloin hän nousee altaasta. Hän ei hyväksy sitä, että hauska tekeminen loppuu yhtäkkiä.
Perus-tunteet	Hätääntyminen, hän menee täysin pois tolaltaan, on neuvoton, hänellä ei ole kiinnekohtaa	Vihaisuus
Emotionaaliset tarpeet	Turvallisuuden tunne, hän haluaa kuvaannollisesti, että häntä "kannetaan", hän kaipaa kiinnekohtaa, ennakoitavuutta	Halu määrätä, autonomian tarve
Taso	VAIHE 1	VAIHE 3

Euroopan unionin osarahoittama

Markus 24 vuotta

- Diagnosoitu lievä älyllinen kehitysvamma ja ADHD.
- Markus asuu asumisyksikössä ja hänellä on tyttöystävä, jatko-opiskelut jääneet kesken, työkokeilut epäonnistuneet
- Vastustelee jonkin verran arjen askareiden suorittamisesta, mutta palkkio motivoi häntä.
- Hakeutuu mielellään hoitajien läheisyyteen, esimerkiksi mieshoitajien kainaloon. Kertoo hoitajalle kokemuksistaan ja on avuksi hoitajille esim. avaamalla oven, jos heillä on kädet täynnä. Hän ei kuitenkaan kysele hoitajien mielipiteitä.
- Ajattelu vielä melko minäkeskeistä, eikä hän pyydä apua. Hän pyrkii välillä impulsiivisesti tyydyttämään omia toiveitaan esim. nähdessään herkkuja pyrkii voimakastahtoisesti saamaan ne heti.

Käyttäytymisen haasteet:

- impulsiivista käyttäytymistä, esim. voi tilata netistä huumeita tai lähteä tyttöystävänsä kanssa pidemmälle matkalle yllättäen
- vaikeudet hallita tunneilmaisujaan.
- Lisäksi erilaisia riippuvuuksia, kuten päihteet, virvoitusjuomat sekä tietokonepelit.

Euroopan unionin osarahoittama

Markus 24 vuotta

- Markus ei vielä näe omaa osallisuuttaan toisten ihmisten käyttäytymiseen (esim. tyttöystävän kanssa).
- Hän testaa uusia hoitajia, esimerkiksi pyrkii saamaan tupakkaa enemmän kuin mitä yhdessä on sovittu.
- Vihaisena on äreä ja kiukuttelee tai saattaa purkaa sitä huoneessaan fyysisellä aggressiivisuudella. Aggressiivisuus voi ilmetä toisia haukkumalla ja uhkailemalla, erityisesti tyttöystäväänsä. Hoitajan aloitteesta hän voi puhua vihan tunnetta synnyttäneestä asiasta sitten, kun on rauhoittunut.
- Käytännön asioita joudutaan käymään läpi hänen kanssaan useaan otteeseen, esim. hampaiden pesu onnistuu vain pyynnöstä
- Hermostuneena on motorisesti levoton.
- Markus hakeutuu hoitajien lähelle ja toisaalta pois heidän läheltään. Hän ei pyydä apua, vaan hoitajan täytyy kysymysten avulla selvittää, mikä hänellä on hätänä. Jutteleminen hoitajan kanssa lopulta rauhoittaa hänet.

Euroopan unionin osarahoittama

Markus 24 vuotta

Emotionaalisesti pääsääntöisesti 4. vaiheessa, mutta piirteitä on myös 5. vaiheesta ja joitain myös vielä 3. vaiheesta (esim. tunteiden eriytyminen, säätely)

Etäisyys ja läheisyys

- Annetaan tilaa kokeilla ja epäonnistua, mutta annetaan tuki tarvittaessa. Ohjaajan toimiminen roolimallina

Rutiinit ja rajat

- Säännöt selkeitä, johdonmukaisia ja perusteltuja, seuraukset tiedossa ja annetaan mahdollisuus korjata tilanne

Kommunikaatio

- Kommunikaatiossa tärkeää selkeys ja riittävä konkreettisuus, keskustelut, sosiaaliset tarinat (tilanteiden uudelleen määrittäminen)

Toiminta

- Etsitään toimintoja, joissa kokee onnistumista. Tarvitsee jo tilaa, mutta myös yhdessä tekemistä, ryhmätilanteiden harjoittelu

Tunteiden ja käyttäytymisen säätely

- Tunteiden tunnistamisen harjoittelua, tarvitsee tukea voimakkaissa tunnetiloissa, tarjotaan tukea aktiivisesti näissä tilanteissa riittävän ajoissa

Ohjaustyyli eri emotionaalisissa kehitysvaiheissa 1-2

Vaiheissa 1-2 olevan asiakkaan toiminnan ohjaaminen ohjaajan “käsissä” ja vastuulla

- Ohjaajien määrä voi kasvaa vähitellen, mutta asiakas tarvitsee muutaman läheisemmän hoitajan, joihin voi luoda turvallisemman suhteen
- Elämä on tässä ja nyt – siirtymätilanteet vaativat ennakointia ja ohjausta, esim. asiakkaalle kerrotaan selkeästi häntä ohjaavan työntekijän vaihtuminen
- Tunnetilat voivat vaihdella nopeasti – tarvittaessa fyysinen ohjaus rauhoittumaan ja turvalliseen tilaan – älä jätä yksin
- Aistikokemukset ja yhdessä ohjaajan kanssa oleminen ja tekeminen tärkeitä – kontaktit voivat olla lyhyitäkin, kunhan olet saatavilla
- Vähitellen asiakkaan rohkaiseminen kokeilemaan uusia asioita ja tutustumaan uusiin ihmisiin, ja myös yksin olemiseen (lyhytaikaisesti)

Euroopan unionin osarahoittama

Ohjaustyyli eri emotionaalisissa kehitysvaiheissa 3-5

Vaiheesta 3 alkaen ohjaus ja vuorovaikutus muuttuu yhä tasavertaisemmaksi ja tehdään kompromisseja (ja sopimuksia)

- Aseta yhteisiä, selkeitä sääntöjä - sosiaalinen hyväksyntä sekä palkitseminen merkitsevät yhä enemmän asiakkaalle ja ohjaavat hänen käyttäytymistään (roolimallit)
- Säännöt pitää olla johdonmukaisia, oikeudenmukaisia ja perusteltavissa
- 3. vaiheessa tarvitaan edelleen selkeitä rajoja ja sääntöjä;

  sääntöjen noudattaminen edellyttää kertaamista ja usein myös fyysistä ohjaamista

Euroopan unionin osarahoittama

Ohjaustyyli eri emotionaalisissa kehitysvaiheissa 3-5

- Tue asiakkaan omaa aloitteellisuutta ja tavoitteiden asettamista ja saavuttamista – rohkaise positiiviseen riskinottoon
- Käytä yksinkertaista huumoria – auttaa vaikeissa tilanteissa, mutta älä ole ilkeä tai satiirinen
- Vasta vaiheessa 4-5 henkilö kykenee pohtimaan omaa käyttäytymistään ja näkemään asioita myös toisen näkökulmasta

  – henkilö oppii mentalisoimaan ja ottamaan vastuuta tekemisistään (esim. aito anteeksi-pyytäminen)
- Jos henkilön emotionaalinen kehitys on epätasainen, voi ohjaustyyli vaihdella eri tilanteissa esim. tunteiden hallinta on vaikeaa, vaikka muuten henkilö toimii vaiheiden 4-5 mukaan.

Euroopan unionin osarahoittama

Pohdi mikä ohjaustyyli sopii parhaiten Pekalle?

- Pekka on 24-vuotias nuori mies, joka asuu asumisyksikössä.
- Hän osaa lukea, kirjoittaa ja käyttää tietokonetta ja älypuhelinta sekä osaa ohjattuna tehdä monia arjen asioita.
- Jos asiat eivät mene toivotulla tavalla, hän saattaa kuitenkin yhtäkkiä heitellä tavaroita, potkia ja lyödä muita. Mikään puhe ei silloin auta, vaan hänet täytyy viedä muualle rauhoittumaan.
- Hän tarvitsee ohjaajien mukaan myös paljon huomiota, eikä siedä sitä, kun huomio kohdistuu muihin asukkaisiin.
- Ohjaajat ovat keskustelleet useasti hänen kanssaan, miten ei sovi käyttäytyä ja miten kurjalta tuollainen käytös muista tuntuu. Työntekijät ovat myös yrittäneet jättää Pekan huomiotta, jotta hän oppisi, ettei riehumalla saa haluamaansa.
- Näistä ei kuitenkaan ole ollut toivottua apua, vaan tilanne on vain pahentunut.

Euroopan unionin osarahoittama

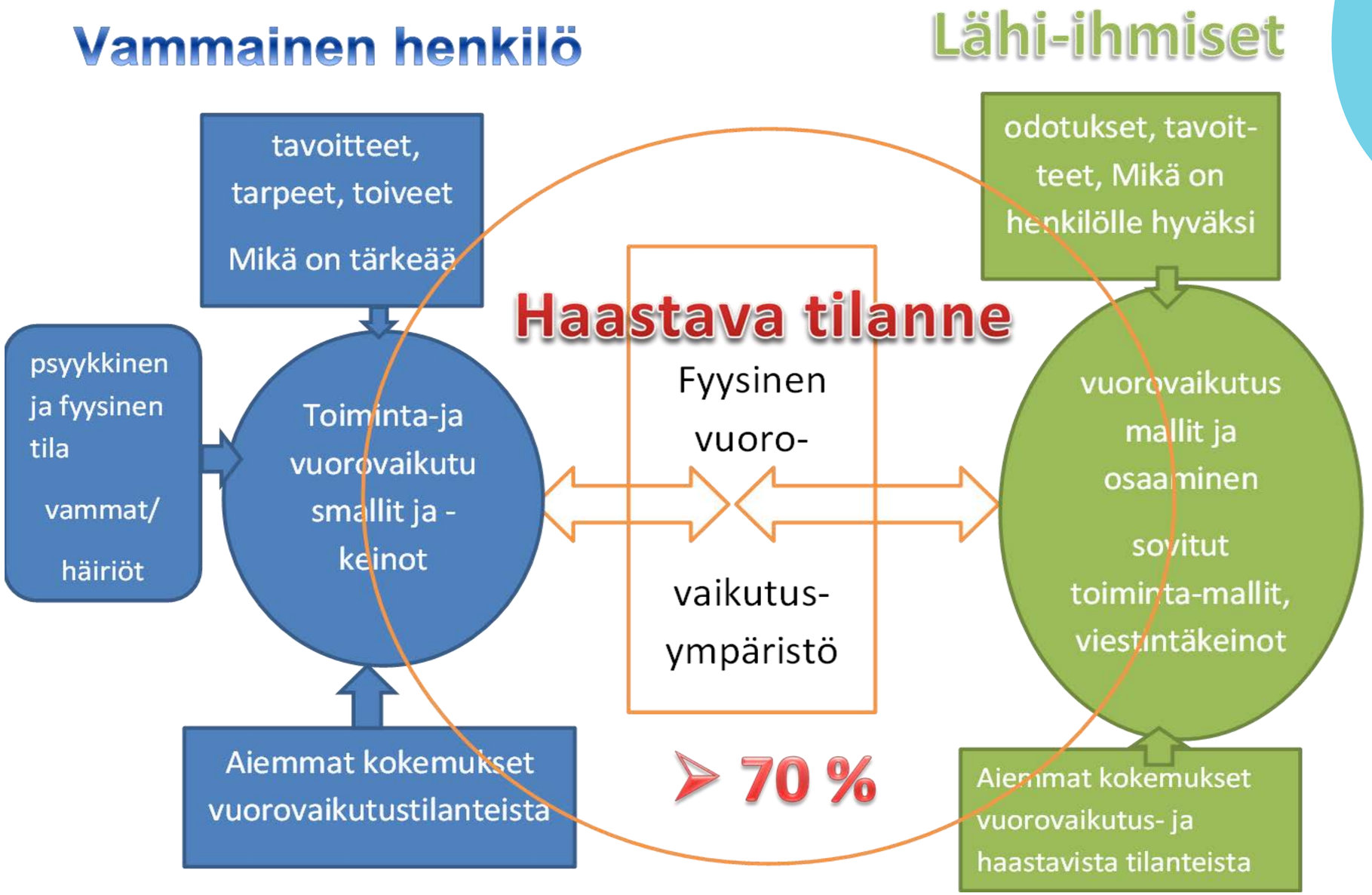

Euroopan unionin osarahoittama

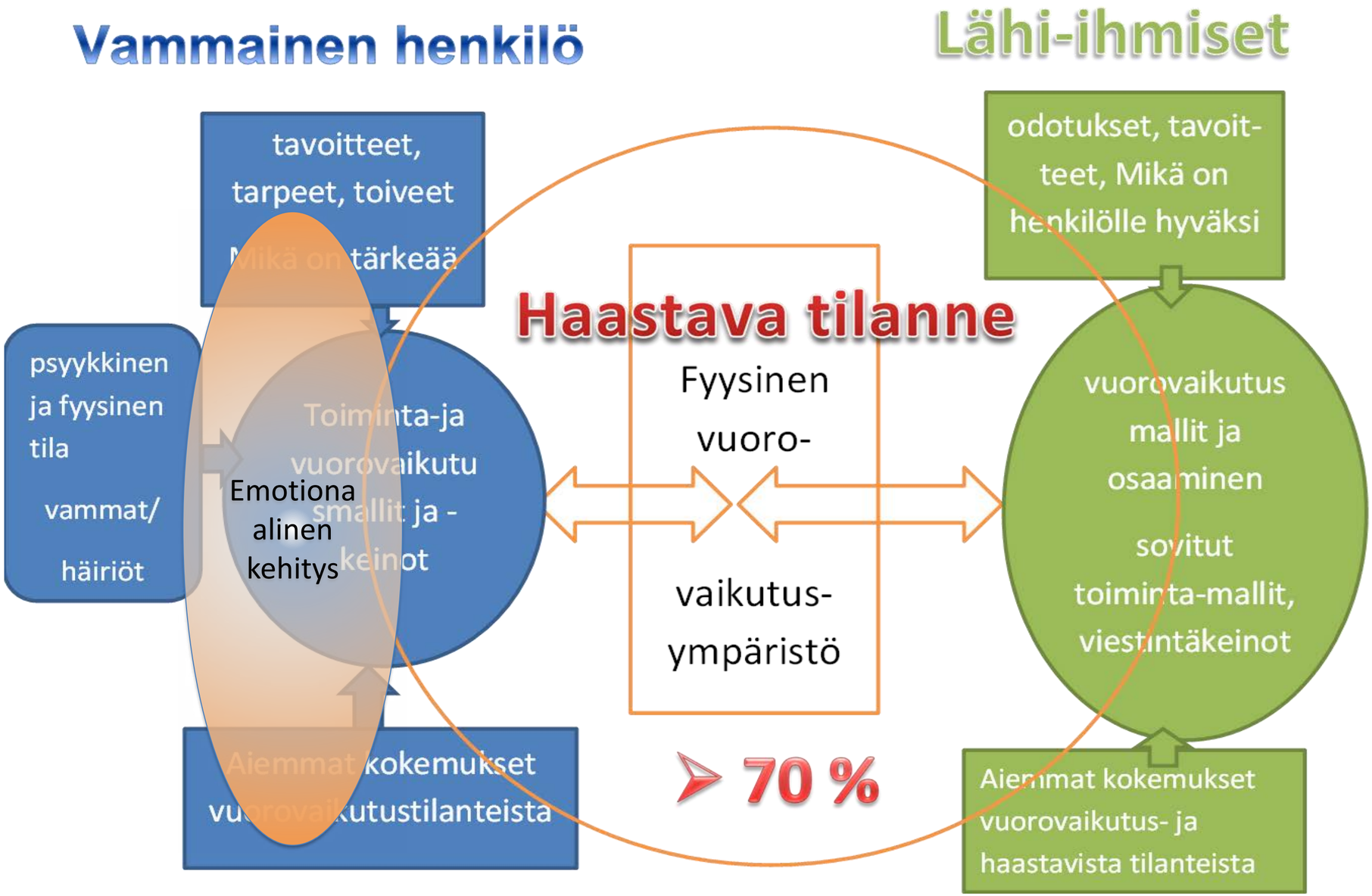

Euroopan unionin osarahoittama

Haastavan käyttäytymisen taustalla olevia syitä

- Opitut toimintamallit, joilla pyritään ratkaisemaan itselleen vaikea tai epämiellyttävä tilanne
- Kommunikaation ja vuorovaikutuksen vaikeudet ja häiriöt
- Mielekkään tekemisen puute
- Liialliset tai liian vähäiset vaatimukset (kognitiiviset, emotionaaliset)
- Aistitiedon käsittelyn poikkeavuudet
- Somaattiset sairaudet ja vaivat
- Emotionaalisen ja kognitiivisen toimintakyvyn epätasaisuus

Kuva: Papunetin kuvapankki

Euroopan unionin osarahoittama

Haastavan käyttäytymisen tarkistuslista (Oili Sauna-aho)

Kun asiakkaan käyttäytyminen muuttuu yllättäen, on nämä asiat hyvä tarkistaa ja pohtia niiden mahdollinen vaikutus asiakkaan käyttäytymisen muutokseen ensin:

1. Voiko kyse olla somaattisesta sairaudesta tai vaivasta?
- esim. hampaat, vatsa, päänsärky, nukkumisongelmat, virtsatietulehdus, joku muu?
- onko lääkityksessä tapahtunut muutoksia?
- tarvittaessa yhteys terveydenhuoltoon

2. Onko tapahtunut muutoksia asiakkaan perheessä tai läheisissä suhteissa (esim. tapaamisten sujuminen, toteutuminen ja muut muutokset)

3. Onko tapahtunut muutoksia asiakkaan asumisessa?
- asuinympäristön, asuintoverissa, henkilökunnan muutokset

4. Onko päiväohjelmassa, sen järjestyksessä tai ohjaamiskäytännössä ollut muutoksia?
- onko tekeminen mielekästä ja sopivan vaativaa?
- onko päiväohjelma liian löysä tai tiukka ja tietääkö asiakas, mitä milloinkin tapahtuu?

Euroopan unionin osarahoittama

Haastavan käyttäytymisen tarkistuslista (Oili Sauna-aho)

5. Onko tapahtunut muutoksia päiväaikaisessa toiminnassa?
   - Muutokset liikkumisissa ja ajankohdissa?
   - Muutokset toiminnan sisällössä ja järjestelyssä?
   - muutokset henkilökunnassa?

6. Onko nukkuminen muuttunut ja millä lailla?
   - miten mahdollisiin muutoksiin on reagoitu?
   - mahdolliset somaattiset syyt?

7. Pystyykö asiakas ilmaisemaan selkeästi, mitä haluaa ja kertomaan asioista?
   - onko tarve kommunikaation tukikeinoihin (esim. kuvat, viittomat)?
   - käytetäänkö asiakkaalle hänelle suunniteltuja tukikeinoja?

8. Ymmärtääkö asiakas, mitä häneltä odotetaan eri tilanteissa? (kts. edellinen kohta)
9. Onko asiakkaalla aistitiedon käsittelyssä ongelmia (ali-/ylireagointi, poikkeava reagoiminen) ja missä?
10. Pystyykö asiakas toteuttamaan seksuaalisia tarpeitaan riittävästi ja onko niissä tapahtunut muutoksia?

Euroopan unionin osarahoittama

Pohdintatehtävä

- Muistele tilannetta, johon olet itse valmistautunut ja ennakoinut, mitä tulee tapahtumaan esim. työhaastattelu tai vaikea keskustelu läheisen kanssa.

- Onko valmistautumisesta ollut hyötyä, esim. jännittäminen ei ole haitannut omaa esiintymistäsi tai olet pystynyt olemaan hermostumatta?

- Oletko joskus joutunut tilanteeseen, jossa ystäväsi on aivan yllättäen alkanut syyttää sinua jostain asiasta, johon et ole ollut syyllinen? Mitä olet tuntenut siinä tilanteessa ja ajatellut siinä tilanteessa ja miten toiminut?

Euroopan unionin osarahoittama

Miksi ennakointi on tärkeää?

- Jo syntyneen tunteen hallitseminen on vaikeaa jos ei ole ennakoinut tilannetta. (ns. Grossin teoria)

- Esim. On erittäin vaikeaa ja stressaavaa yrittää hallita jo syntynyttä suuttumustaan - edellyttää emotionaaliselta kehitykseltä vähintään vaihetta 5 tai vahvaa ulkopuolista tukea

Kuva: Papunetin kuvapankki

Euroopan unionin osarahoittama

Miksi ennakointi on tärkeää?

- Kun tunnet asiakkaasi hyvin, tiedät mitkä asiat voivat saada hänet hermostuneeksi, pelokkaaksi, ärtyneeksi ja vihaiseksi.
- Joskus huomion siirto toiseen asiaan voi auttaa.
- Joskus tilanteen ennakointi ja asiakkaan valmistaminen tilanteeseen ja riittävä tuki auttaa ehkäisemään haastavia tilanteita.
- Jos haastavia tilanteita on usein, on tärkeää sopia yhdessä työyhteisössä, miten niitä toiminnalla ehkäistään.

Miksi ennakointi on tärkeää?

- Haastavien tilanteiden, kuten lääkärikäynnin tai verikokeen, ennakointi helpottaa asiakkaan tunteiden ja käyttäytymisen hallintaa.
- Kun tilanne käydään etukäteen läpi esimerkiksi **sosiaalisen tarinan** tai **"tikku-ukkojen"** piirtämisen avulla, asiakas tietää mitä odottaa ja tunteita ja käyttämistä on helpompi hallita.
- Erilaiset kuvatarinat helpottavat myös eri vaiheiden muistamista – mitä tehdään ensin, ja mitä sitten tapahtuu.

Miksi ennakointi on tärkeää?

- Myös tilanteiden etukäteen harjoittelu auttaa.
- Kuvien käyttö myös tukee muistamista ja asioihin on helppo palata uudelleen
- Joillekin kuvat ovat tärkeä apukeino ymmärtämisessä ja myös ilmaisuissa
- Ilmaista kuvamateriaalia löydät Papunetista: Kuvatyökalu - Papunet

LÄÄKÄRISSÄ KÄYNTI

MENEN TAKSILLA LÄÄKÄRIIN TERVEYSKESKUKSEEN. ISTUN ODOTTAMAAN OMAA VUOROANI.

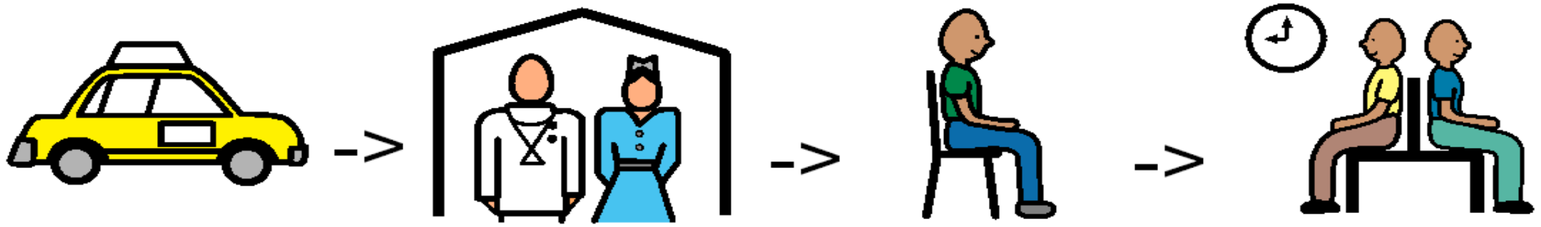

KUN LÄÄKÄRI SANOO NIMENI NOUSEN YLÖS JA MENEN LÄÄKÄRIN HUONEESEEN, ISTUN NÄTISTI JA RAUHALLISESTI SILLÄ AIKAA KUN LÄÄKÄRI TUTKII MINUT.

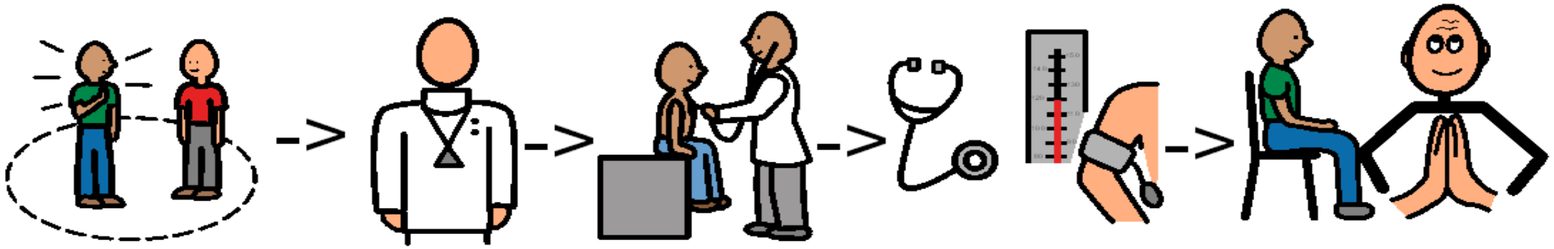

KUN OLEN VALMIS LÄHDEN TAKSILLA KOTIIN!!

Euroopan unionin osarahoittama

Oili Sauna-aho

Pohdintatehtävä

Ajat autollasi, sinulla on kiire, ja edellä ajava auto välillä hiljentää ja välillä kiihdyttää vauhtia, etkä pääse siitä turvallisesti ohi.

- Mitä tunnet ja ajattelet silloin?
- Miten tulkitset edellä kulkevan auton kuljettajan toimintaa, ajatuksia ja tarkoitusperiä?
- Miten se vaikuttaa toimintaasi, ajatteluusi ja tunteisiisi?

Kuva: Papunetin kuvapankki

Euroopan unionin osarahoittama

Mentalisaatio ja miksi se on tärkeää?

Mentalisaatio on tunteiden ajattelua ja ajattelun tuntemista

- Pystyy näkemään itsensä ulkopuolelta ja toisen sisäpuolelta

- Pohdit:
  1. mitä ajattelet, tunnet ja toivot,
  2. mitä toinen tekee ja saattaa ajatella, tuntea ja toivoa, ja miten se saattaa vaikuttaa omiin ajatuksiisi, tunteisiisi ja toiveisiisi,
  3. ja miten se voi vaikuttaa käyttäytymiseesi tai toisen henkilön asenteeseen.

Mentalisaatio ja miksi se on tärkeää?

- Mentalisaatio on tärkeä kyky, jota yleensä käytetään vaistomaisesti, emmekä pysähdy miettimään pohtimaan omia tai toisen tarkoitusperiä.
- Jos kommunikoinnissa tapahtuu väärinymmärryksiä asiakkaan ja sinun välilläsi ja haluat korjata sen, sinun täytyy tulla tietoiseksi siitä, miten konflikti syntyi.
- Miten havaitset väärinymärryksen sinun ja toisen välillä? Se voi näkyä toisen vetäytymisenä, kiinnostuksen puutteena tai vihaisena käytöksenä.
- Muista, että asiakkaasi ei ehkä pysty itse pohtimaan omia tunteitaan, ajatuksiaan ja tekojaan.

Mentalisaatio kehittyy turvallisessa kiintymyssuhteessa varhaislapsuudessa ja kehittyy koko elämämme ajan.

Euroopan unionin osarahoittama

Kiitos!

saunaahooili@gmail.com

Euroopan unionin osarahoittama

Euroopan unionin osarahoittama

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla

UVVA-hanke lisää tietoa vammaisuudesta ja alalla työskentelystä.

uvva.diak.fi

DIAK Diakonissa-laitos STEP -KOULUTUS SUOMEN DIAKONIA-OPISTO Tukena